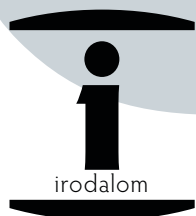

Elosztani a súlyokat

XY – Újgenerációs lengyel-magyar festészet

KUKORELLY ENDRE

MODEM, Debrecen, VI. 17. – VIII. 20.

irodalom

„A művészetnek új formákat kell keresnie, hogy a súlyokat új rendszerek szerint oszthassa el, és ezzel a kultúra tartalmát a művészet formáiban teljesítse be.”

MALEVICS, 1922

Kedvenc szerzőm, Witold Gombrowicz szerint, ha kedvenc lengyel költészeti folyóirata valamennyi szerzőjét kiiktatnák a szellemi életből, „(de vigyázat! a »szellemi élet« kifejezést itt komolyan használom), mi sem történe... az égvilágon semmi sem változna. Voltak, voltak, de akár ne is lettek volna”. Ez nagyjából stimmel.

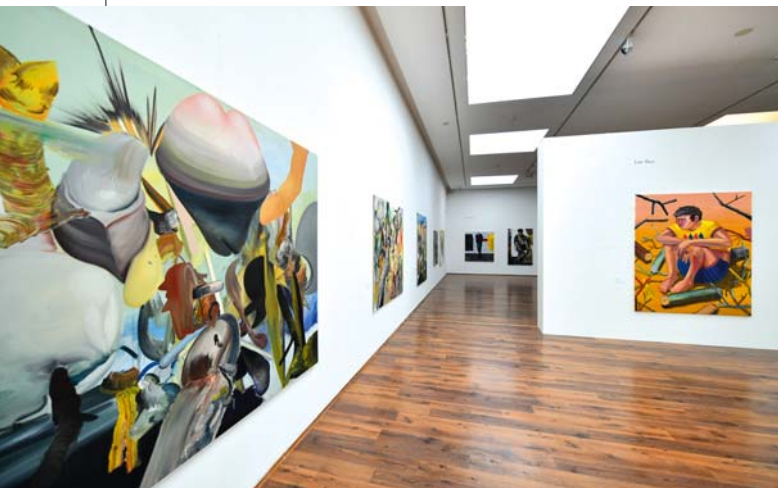
Úgy értem, komoly túlzással szinte mindenkire, Bachon, Mozarton és Schuberten kívül.

Legyen még Chopin és Bartók.

Illetve stimmel, és nem: minden (alkotás) helyett lehetséges mást olvasni, csakhogy ez a más nem pótolja azt, aminek a helyébe áll. Semmi nem pótol semmit.

Még azokat a kis igyekvőket-bizonygatókat sem, akikről Gombrowicz így ír naplójában: „Összeszedjük az érveket, hogy még egyszer bebizonyítsuk (ő, és már hányadszor!), egyenrangúak vagyunk a világirodalom legjavával – egyenrangúak, de nem ismernek, és nem értékelnek bennünket”. Czesław Miłosz szerint például Norwid „megelőzte korát”, ezért hasonlítják Mallarméhoz – ám: „a romantikus történelemfelfogást vallotta”, „Mallarméval ellentétben nem szorítkozott arra, hogy »megtisztítsa a törzs nyelvét«, hanem mindig valamilyen üzenet közlésére törekedett” és „a társadalmi érdeklődés, amely Kochanowski óta érezhetően jelen volt a lengyel irodalomban, Norwidnál érte el a tetőpontot” stb. De akkor miben hasonlít?

Kiállítási enteriőrök

fotó: Czeglédi Zsolt

PAULINA STASIK:

Bálna, 2017,
olaj, vászon,
150×170 cm

Semmiben.

Mindenben.

Aki ilyesmivel foglalkozik – művészettel tehát –, mi, nézők és/vagy alkotók, akik ezért vagy azért itt vagyunk, tetszik vagy nem, ráismerünk magunkra abban, amire Gombrowicz szövege könyörtelen élességgel rávilágít. Aki látja, arra is vonatkozik, magára Gombrowiczra is: az alkotó, ha a publikum elé lép, kiteszi magát – nem tud nem körülnézni, nem mérlegelni. Csak ha kicsivel távolabbról nézed – mondjuk sokat vonatozol miatta –, gondold el, hogy is van!

Ilyesmi dolgok!

Képeket vágunk, aztán kiállítjuk – mi több, odautazunk megnézni! Pénzt keresünk mindezzel, és így tovább, több dolgok vannak a földön és égen stb.

A képzőművészet – a művészek olykor radikálisan eltérő szocializációja, kulturális környezete különféleségei ellenére is – közös mező, ezt egy írónak irigyen kell konstatálnia. Különbő kérdésekre közös nyelven válaszolva nagyobb az esély a megértésre, mint ugyanarról beszélni, tekintetünket riadtan és megadón a tolmácsolóra fordítva. Itt valóban, érezhetően közös a diskurzus tere, és nem hiszem azt sem, hogy például bárki a magyarok közül ne inkább más nemzetiségű kortársaival értené meg magát jobban, mint mondjuk Szalay Lajossal – akivel volt szerencsém találkozni, és volt szerencsém ahhoz, hogy a legbarátságosabban egyáltalán ne értsük meg egymást. A költői tevékenységet Arisztotelész szerint „egészében, nyilvánvalóan, két ok teremtette meg, éspedig két természeti ok”, az utánzás és „hogy mindnyájan örömeiket lelik az utánozmányokban”. Ez nem változik Arisztotelész óta.

Valami talán mégis.

Itt és most ugyanis épp az a kínosság nem érződik, amire Gombrowicz könyörtelen (ön)kritikája utal. Ki mondhatná, hogy ha az alkotók bármelyikét kivennénk „a szellemi életből”, változna-e valami, ám, ellentétben Gombrowicz költőivel, ezen itt senki nem görcsölne. Talán nem csupán a mindenkor fiatalabbakba vetett remény mondatja velem, az Y generációból üdítően hiányzik a frusztráció. Semmi merevség, nemigen látok megfelelési kényszert, a súlyok mintegy maguktól rendeződnek. Divatost/divatot látok/érzek, de az tetszik.

Nekem tulajdonképpen tetszik a divat, ezzel igazából mintha most, ennek a kiállításnak a kapcsán szembesültem volna. Finom, brutál, vad, ironikus, költői, egyszerű, vicces, bájos munkák: Agnieszka Wielewska finom épület-ember kompozíciói és Verebics Ágnes brutális festészete, Kamił Kukla festőien vad, Bereczki Kata – egyik kedvencem – ironikus pop, Natalia Buchta költői-rejtélyes, antalaci finom-egyszerű varrásai.

És Paulina Stasik vad színekkel festett stilizált ember-állat alakzatai és Rácz Noémi bájos virágpalcai, Teplán Nóra finom festőisége, Szolnoki Szabolcs festői és divatot bevonó kompozíciói és Wojciech Szybist technója, Cyryl Polaczek színtemonokróm és Justyna Smoleń egyszínű hullámzó anyagkompozíciói, Könyv Kata emberhúst a néző arcába toló és Wiktor Dyndo „INTERNET LIES”

WOJCIECH SZYBIST:
 Átváltozás, 2013,
 olaj, vászon, 160x150 cm

feliratú sorozata, Kupeczik Ágnes finom akvarelljei, Monika Chlebek szép-kedves-vicces, kis méretű munkái, Sütő Róbert rozsdálló, jégtömszerű blokkjai, Karolina Jabłońska Rousseau-san, Boterósan primitív bájosága, Ezer Ákos bájos, nagyszabású ügyetlenkedése, Ron Fischer militáns ügyetlenkedése, Jagicza Patrícia játékos játéka és Marta Antoniak így-már-nem-játék játéka, Bajkó Dániel levél- és famotívumai, Agata Kus riasztó, kétféjű melankolikusai, Monika Mysiak heves ágyneműi, Naomi Devil merész színű (ál)mitológiai alakjai, Orr Máté meglepő lódoktora és dínón lovagló dárdás kakasai, Olga Pawlowska koporsószerű, egy-szerű csónakjai, Krzysztof Piętka és Radosław Szlęzak riasztó-vicces arcképei, Kósa Gergely finom mérnökisége, Juliusz Kosin mérnöki hidegsége, Tomasz Kręcicki hideg játékossága, Barta Bence heves képfaragása, Łukasz Stokłosa – másik kedvencem – nagyvonalú épület(részlet)festményei.

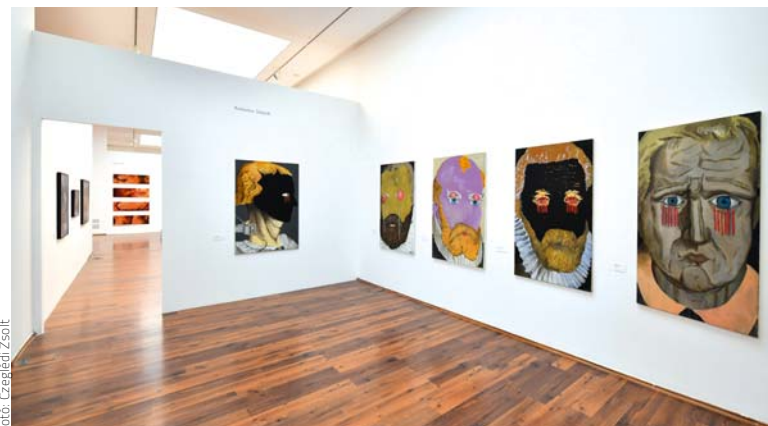
Trianon!

Összehozni, egybefonni mindazt, ami együtt erősebb, mintha külön-külön maradna: művészeket, akik minden kulturális különbségük ellenére ugyanabba az irányba mozdulnak – ennek a kiállításnak a legnagyobb eredménye. Érdekes, mennyire nincs külön magyar és lengyel kép.

Technika-technológia számos, ám pusztán a műveket nézve nem hiszem, hogy bárki eltalálhatná a nemzetiségüket. Pályájuk elején álló képzőművészek közti igazi közép-európai beszélgetés, amelybe, hálsten, nem zavarnak be az aktuális, végletekig efemer, kétszáz nap múlva és kétszáz kilométerrel odébb már nem is érthető belpolitikai turbulenciák. Nem ismerjük egymás bel-balhét. Fogalmam sincs, mi megy igazából Lengyelországban. Ti tudjátok? Egy lengyel érdeklődőnek van fogalma arról, mi az ábra itt? Képe igen, de képben van-e Trianonról?

És még azt se mondanám, hogy nem is kell képben lenni. Hogy, pestiesen szólva – ne tudd meg, haver! (No, ezt fordítsa valaki lengyelre!) Az azonban épp ebből a kiállításból is, ilyesmi projektekből mindenképp tudható, hogy a közügyintézésen, hatalmi purparlékon kívül és, igen, felül kezdődnek a létezésnek azok a nem pusztán csak fontos, de igazán nagy, nélkülözhetetlen eseményei, melyekről semmi nem referál olyan mélyen, megtisztítón, mint épp a művészet.

Kiállítási enteriőr

Fotó: Czeglédi Zsolt